

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตเสรีไทย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร

**Skills of School Administrators as Perceived by Teachers in Seri
Thai Cooperative School Area, Secondary Educational
Service Area Office 2, Bangkok**

สิริพัฒน์ ทีฆะสุข

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Siripat Teekasuk

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail : kaew_siripat@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร 2.) เปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ครูในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563

ผลการวิจัยพบว่า

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ครูที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา; การรับรู้ของครู; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร; ผู้บริหารสถานศึกษา

* วันที่รับบทความ: 25 ธันวาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 24 มกราคม 2564; วันตอบรับบทความ: 25 มกราคม 2564

Received: December 25, 2020; Revised: January 24, 2021; Accepted: January 25, 2021

Abstracts

The purposes of this research study were to: (1) study on skills of school administrators basing on perception of teachers in Seri Thai Cooperative School Area, Educational Service Area 2, Bangkok and, (2) compare skills of school as perceived among teachers -in Seri Thai Cooperative School Area, Educational Service Area 2, Bangkok- of various genders, education levels and work experiences.

The research findings indicated that:

Overall skills of school administrators in Seri Thai Cooperative School Area, Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok are very poor. Perceptions among teachers of difference in gender towards school administrators in Seri Thai Cooperative School Area, Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok, were not different either on overall basis or in particular. Likewise, Perceptions among teachers of difference in education level towards school administrators in Seri Thai Cooperative School Area, Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok, were not different either on overall basis or in particular.

Keywords: Skills of School Administrators; perception of teachers; Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok; School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติการที่ขับเคลื่อนความสำเร็จของประเทศนั้นบุคลากรทุกคนของประเทศจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศจากศักยภาพความสามารถ ประสิทธิภาพของบุคคลทุกคนจึงสมควรที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองทางการศึกษา การศึกษาเป็นสามารถช่วยเหลือให้พัฒนาบุคลากรให้เป็นพลเมืองโลกที่ดีของโลกหรือพลโลก ที่ดีของประเทศ ความสนใจของตัวบุคคลที่จะ พัฒนาตนเองภาครัฐมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลของประเทศโดยดูแลตั้งแต่ แรกเกิดจนให้การศึกษาตามระบบการศึกษาภาคบังคับและต่อการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม พระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดไว้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 5 ว่าด้วย การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริการและการจัดการศึกษาของรัฐ มาตรา 36 บัญญัติไว้ว่าให้ สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความ คล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา และมาตรา 39 บัญญัติไว้ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542 : ออนไลน์)

สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ กล้าคิด กล้า ทำ กล้าแสดงออก และเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ โดยสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขการที่ บุคลากรจะสามารถมีศักยภาพได้เต็มกำลังนั้นต้องผ่านการพัฒนาจากการดูแลที่ดีจากภาครัฐในการให้โอกาส และควบคุมสถานศึกษาให้มีมาตรฐานทั้งของภาครัฐและเอกชนผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนอย่างยิ่งในการมี

หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารงานในด้านต่างๆในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษา ผลสัมฤทธิ์การเรียนของผู้เรียนสูงหรือต่ำจึงสืบเนื่องมาจากการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารจะต้องบริหารให้มีความครอบคลุมในทุกมิติที่จะช่วยส่งเสริมการทำงานของครูทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ได้อย่างดีและเหมาะสมนอกจากนี้ผู้บริหารควรมีทักษะหรือทักษะของผู้บริหารที่สามารถช่วยให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล แก่ตัวผู้เรียนผู้บริหารคือผู้บังคับบัญชา สูงสุดที่จะวางแผนการปฏิบัติงานขององค์กรและปฏิบัติงานให้สถานศึกษาเป็นไปตามจุดหมายเป้าหมายของสถานศึกษาตามนโยบายของรัฐและการสร้างความสัมพันธ์ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและสังคมภายนอก คุณภาพการศึกษาจะเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญผู้บริหารสามารถใช้ทักษะการบริหารในการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดความสำเร็จ ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต่อการศึกษา ซึ่ง Drake and Row ได้กล่าวถึงทักษะของผู้บริหารที่สำคัญไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ทักษะความคิดรวบยอด ด้านมโนภาพ (conceptual skills) 2. ทักษะทางมนุษย์ (human skills) 3. ทักษะทางการศึกษาและการสอน (educational and instructional skills) 4. ทักษะทางด้านเทคนิค (technical skills) 5. ทักษะทางความรู้ความเข้าใจ (cognitive skills) (Drake, Thelbert L; & Roe, William, H.,1986 : 30)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงสมควรที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางด้านบริหาร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจกระบวนการการบริหาร เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่ทันสมัย เข้าใจบริบท และมีตัดสินใจที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาจะเห็นว่าทักษะผู้บริหารมีส่วนในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยอย่างยิ่งผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขต เสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อค้นพบมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 655 คน

1. 2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 248 คน

ขนาดของโรงเรียน จำนวนประชากรครู (คน)	จำนวน	จำนวน	สุ่มอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่าง (คน)
โรงเรียนขนาด ใหญ่	1	(64)	
-โรงเรียนสุขุมวิทพันธุ์อุปถัมภ์		64	24
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	4	(591)	
-โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2		199	75
-โรงเรียนบางกะปิ		146	56
-โรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ		135	51
-โรงเรียนสตรีเศรษฐบุทรบำเพ็ญ		111	42
รวม		655	248

โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากการศึกษาของ Cohen (Cohen, Manion and Morrison, 2011 : 147)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยดำเนินการ คือ ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert scale 5 ระดับ (Likert, 1967 อ้างถึงใน บุชบา คำนนท์, 2559 : 64) จำนวน 45 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร 2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขออนุญาตและแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เป็นผู้ดำเนินการจัดส่งและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง สามารถเก็บแบบสอบถามคืนได้ 248 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน สมบูรณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

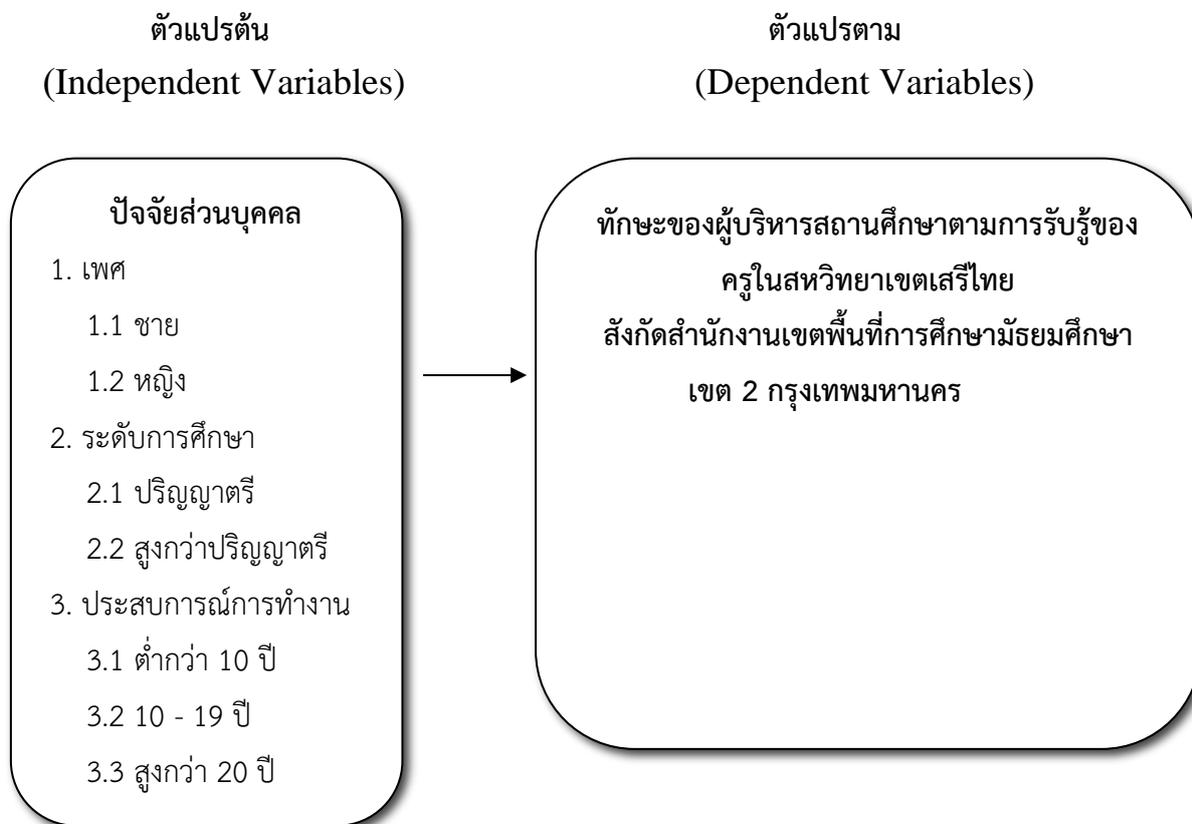
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ **สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)** 1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูล ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร **สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)** 1. ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) (Independent Samples) 2. ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) หากพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheff's post hoc comparisons method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับทักษะของผู้บริหาร 5 ด้าน ของ Drake, Thelbert L; & Roe, William (Drake, Thelbert L; & Roe, William, H., 1986 : 30) ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ($\bar{X} = 3.91$) ทักษะทางความคิดรวบยอด ($\bar{X} = 3.89$) ทักษะด้านความรู้ความคิด ($\bar{X} = 3.88$) ทักษะทางเทคนิค ($\bar{X} = 3.85$) และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.84$)

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

2.1 ครูที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2.2 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2.3 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากโครงสร้างการบริหารสถานศึกษากำหนดรูปแบบการกระจายอำนาจในตัวกฎหมายไปสู่ตัวสถานศึกษาให้มีผู้ปฏิบัติราชการและทำหน้าที่จัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดโดยวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างเป็นอิสระคล่องตัวสามารถบริหารจัดการได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมีความรับผิดชอบและมีเครื่องมือในการจัดการศึกษา ผู้บริหารถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและเป็นผู้นำวิชาชีพที่ต้องมีสมรรถนะความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนพยาบาลวิชาชีพที่นำไปสู่การจัด และบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์การอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหารความชำนาญ ความเข้าใจ ความแคล่วคล่องว่องไว ความสามารถ ความฉลาดมีไหวพริบในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยการวางแผนการจัดรูปร่างและระบบกำลังคน การจูงใจและการควบคุม การดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1. **ทักษะทางความคิดรวบยอด** พบว่า ครูมีการรับรู้ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ทักษะทางความคิดรวบยอด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.89$) เนื่องจาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

ความสามารถด้านความรู้ความคิดว่าผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะพัฒนาได้และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างทักษะในด้านอื่นๆผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้ถ้าปราศจากความรู้และไม่สามารถใช้และเกิดประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีความชำนาญ และมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหาร ซึ่งความรู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนั้น ได้แก่ ความรู้ด้านหลักสูตรและการสอนด้านระเบียบและกฎหมาย ความรู้ในทางที่มีความหมายอย่างสร้างสรรค์ เป็นที่เชื่อกันว่าการบริหารการศึกษาจะมีประสิทธิภาพ การศึกษาด้านหลักการและทฤษฎีการบริหาร และความรู้ด้านระบบการบริหารของชาติ ซึ่งการบริหารงานผู้บริหารจำเป็นต้องคิดไปทุกวันเพื่อให้เกิดงานสร้างสรรค์และเหตุผลที่ต้องคิดนั้นอาจเนื่องมาจากงานที่เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีทำงานเพื่อสามารถทำได้ทัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา บุญธรรม ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทักษะทางความคิดรวบยอดอยู่ในระดับมาก(วริศรา บุญธรรม, 2560 : 56) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ เหมาะสมาน ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทักษะทางความคิดรวบยอดอยู่ในระดับมาก(สุดารัตน์ เหมาะสมาน, 2561 : 67) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ จันทร์ศรีทอง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทักษะทางความคิดรวบยอดอยู่ในระดับมาก(อภินันท์ จันทร์ศรีทอง, 2559, : 62)

2. **ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์** ครูมีการรับรู้ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขต เสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.84$) เนื่องจาก ผู้บริหารความสามารถในการกระตุ้น ส่งเสริมให้คนใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่องานและทุ่มเทให้กับองค์กร ทักษะนี้ยังรวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการที่ไม่กระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากรในองค์กร และเป็นวิธีการที่ทุกคนเข้าใจชัดเจนพร้อมกันช่วยให้บุคลากรเหล่านั้นเกิดความมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา บุญธรรม การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดอยู่ในระดับมาก และด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก(วริศรา บุญธรรม, 2560, : 56) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา รุ่งเรือง วณิชกุล ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 พบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก(อรอุมา รุ่งเรืองวณิชกุล, 2559, : 96) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลลิกา พูลศิริ ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก(वलลิกา พูลศิริ, 2560, : 63)

3. ทักษะทางเทคนิค พบว่า ครูมีการรับรู้ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขต เสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ทักษะทางเทคนิค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.85$) เนื่องจาก ความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้ วิธีการ เทคนิค เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเชี่ยวชาญ และชำนาญจากประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม มีความสามารถในการวางระบบงาน การจัดทำงบประมาณ การประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชานำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน สามารถแนะนำหรือชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการบริหารได้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา บุญธรรม ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก และทักษะทางเทคนิคอยู่ในระดับมาก(วริศรา บุญธรรม, 2560, : 56) ซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของ อภินันท์ จันทร์ศรีทอง ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโดยรวมในระดับมาก และทักษะทางเทคนิค อยู่ในระดับมาก(อภินันท์ จันทร์ศรีทอง, 2559, : 62) และสอดคล้องกับงาน วิจัยของ อังคณา จะนะบุรณ์ ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโดยรวมในระดับมาก และทักษะทางเทคนิค อยู่ในระดับมาก(อังคณา จะนะบุรณ์, 2562, : 56)

4. ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ครูมีการรับรู้ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.91$) เนื่องจาก ความรู้และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำทางการศึกษา เป็นผู้มีความรู้ และเป็นนักวิชาการที่ดีในการใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนและการสอน ถ่ายทอดเสนอแนะแก่บุคลากรในโรงเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอน เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ส่งเสริมให้รู้มีความก้าวหน้าทางวิชาการมีการติดตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างใกล้ชิด และสามารถใช้อ้อมลย้อนกลับกับคณะครูได้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ เหมาะสมาน ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง มี

ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุตารัตน์ เหมาะสมาน, 2561 : 66) และสอดคล้องกับงานวิจัย อรุมา รุ่งเรืองวณิชกุล ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 พบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทักษะด้านการศึกษาและการสอนอยู่ในระดับมาก(อรุมา รุ่งเรืองวณิชกุล, 2559, : 96)

5. ทักษะด้านความรู้ความคิด พบว่า ครูมีการรับรู้ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ทักษะด้านความรู้ความคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.91$) เนื่องจาก ทักษะพื้นฐานที่สำคัญของผู้บริหารในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยใช้ความรู้ ความคิดและปัญญานั้นที่เกิดจากการเรียนรู้และการศึกษาอาจเป็นการศึกษาจากตำรา เอกสาร วารสาร ผลงานวิจัย การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การอภิปรายร่วมกับคนอื่น การเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเอง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและนำความรู้ที่ได้เหล่านั้นมาพัฒนาความคิด เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติงานที่ดีกว่าอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตารัตน์ เหมาะสมาน ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ ทักษะด้านความรู้ความคิดภาพรวมอยู่ในระดับมาก(สุตารัตน์ เหมาะสมาน, 2561 : 66) และสอดคล้องกับงานวิจัย อรุมา รุ่งเรืองวณิชกุล ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 พบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทักษะด้านความรู้ความคิดอยู่ในระดับมาก(อรุมา รุ่งเรืองวณิชกุล, 2559, : 96)

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครู เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน อภิปรายผลดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาวะเพศ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ดำเนินงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะพิจารณาจากความสามารถและความเหมาะสมในการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้ผลงานที่ได้ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า และครูที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่ามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อบุคลากรที่มีเพศต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า และครูที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่ามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า และครูที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่ามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ทักษะทางความคิดรวบยอด ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ควรมีความเข้าใจและมองเห็นภาพรวมขององค์กรทั้งหมด รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรได้

2. ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ควรมีโอกาสวิธีการประสานงาน เข้าถึงบุคลากร และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง การสร้างแรงผลักดันแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน

3. ทักษะทางเทคนิค ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ควรเรียนรู้เทคนิคและวิธีการจัดการในสถานการณ์ต่างๆให้เหมาะสมกับสถานการณ์จากประสบการณ์ของตนและผู้อื่น

4. ทักษะทางการศึกษาและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ควรศึกษาและนิเทศติดตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและสถานศึกษา

5. ทักษะความรู้ความคิด ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ควรมีความเข้าใจในการเลือกตั้งสิ่งใจในการจัดการปัญหาภายในสถานศึกษาของตน โดยเล็งเห็นตามเป้าหมายของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

บุษบา คำนนท์. (2559). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.*

วริศรา บุญธรรม. (2560). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*

วัลลิภา พูลศิริ. (2560). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต17. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. *ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2563, แหล่งที่มา <https://www.bic.moe.go.th/images/stories/Porrbor2542.pdf>*

สุดารัตน์ เหมาะสมาน. (2561). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*

อภิรัตน์ จันทร์ศรีทอง. (2559). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*

- อรอุมา รุ่งเรืองวณิชกุล. (2559). *ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อังคณา จะนะบุรณ์. (2562). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). New York: Routledge.
- Drake, Thelbert L; & Roe, William, H. (1986). *The Principalship*. New York: Macmillan.